

SURXON FOLKLOR QO'SHIQLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Muzaffar Naimov

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Surxon vohasiga xos bo'lgan folklor qo'shiqlari, ularning tarbiyaviy ahamiyati hamda estrada, folklor jamoalardagi o'rni haqidagi fikr mulohazalar o'rin olgan.

Kalit so'zlar: folklor, xalq qo'shiqlari, sayqal, garmoniya, ohang, sheva, intonatsion, ritmik, urf-odat, qadriyat, an'ana, san'atkor, mumtoz, kuychan

DISTINCTIVE FEATURES OF SURKHAN FOLK SONGS

Muzaffar Naimov

Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

Abstract: This article presents insights into the folklore songs characteristic of the Surkhan Oasis, their educational significance, and their role in both contemporary popular music and folklore ensembles.

Keywords: folklore, folk songs, refinement, harmony, melody, dialect, intonation, rhythm, custom, value, tradition, artist, classical, melodious

Mamlakatimizda yosh avlodni har tomonlama yetuk, komil inson bo'lib yetishishlari uchun bugungi kunda barcha sharoitlar yaratilgan. Ularning musiqiy ta'limi va tarbiyasi, estetik olamini boyitish va shu orqali ruhiy kamolotini ta'minlash masalasi hozirgi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbek folklor san'ati o'sib kelayotgan yosh avlodning ta'lim-tarbiyasida muhim o'rin egallaydi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida, bolalar musiqa va san'at maktablari hamda oliygohlarda ta'lim olayotgan yoshlar mumtoz qo'shiqlarni o'rganish barobarida folklor qo'shiqlarini ham zo'r qiziqish bilan o'rganmoqdalar.

Muhtaram yurtboshimiz SH.M.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Folklor san'ati, ta'bir joiz bo'lsa, bu -insoniyatning bolalik qo'shig'idir". Chunki folklor qo'shiqlarini tinglagan yoki kuylagan yoshlar qalbida doimo ezgulik hukmronlik qiladi. Surxon folklor qo'shiqlari ham mana shunday ezgu niyatlar timsoli sifatida yoshlar qalbidan o'rin olganligiga shubha yo'q. Birgina misol Surxon folklor qo'shiqlari milliy estradamiz yo'nalishida o'ziga xos va mos tarzda sahnemiz shohsupalarida nufuzli o'rinlarni egallashga ulgurdi. Bu esa milliy musiqa san'atimiz tarixida juda katta yangilik bo'ldi. Bularga birinchilardan bo'lib o'z yo'nalishi bilan muxlislar qalbidan joy olgan "O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist" marhum Ravshan Namozov

“Kovushim”, “Hay yor-yor”, keyinchalik “O‘zbekiston xalq artisti” Maxmud Namozov yangicha baxshiyona uslubida “Oypari”, “Ohuva”, “Do‘mbiram so‘yla”, “Oybuloq”, “Gulpari”, “O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan artist”lar Sayyora Qoziyeva “Halinchak”, “Lolacha”, “Yaqqu-yaq”, “Qo‘shig‘im qo‘shiq”, Hosila Rahimova “Qorajon”, “Jelagim”, “Ko‘pkari”, “Egachim”, “Ovsinlar”, “Qora bayir” kabi qo‘shiqlarni misol keltirishimiz mumkin. Bu san‘atkorlar folklor qo‘shiqlariga sayqal berib, garmoniyalashtirib, qayta ishlab hozirgi zamon talabiga binoan moslashtirib, milliylik ruhini yo‘qotmagan holda folklor namunalarini sahnaga olib chiqishdi. Bu chiqishlar nafaqat o‘zbek muxlislari hatto chet el muxlislarining qalbidan ham joy olishga ulgurdi.

Ma‘lumki, qo‘shiq insonning his-tuyg‘ularini ko‘rsatib beruvchi sadoqat, quvonch, g‘am, sog‘inch, alam, umid kabi omillar orqali paydo bo‘ladi. Mana shu omillar ohang, kuy va so‘z ta‘sirida qo‘shiqqa aylanib insoniy tuyg‘ularini ifodalaydi. Bebaho ma‘naviy xazinamiz hisoblangan qo‘shiqlarimizning ko‘p qismini marosim qo‘shiqlari tashkil etadi. Xalq hayotida muhim o‘rin tutgan, ko‘p asrlik tarixdan xabar beruvchi bunday qo‘shiqlarning badiiy obrazi, tabiati va musiqiy tili xalqchildir. Shuning uchun xalqimiz tomonidan bunday qushiqlar sevilib ijro etilib kelinmoqda.

Surxondaryo folklor qo‘shiqlarini vohada faoliyat yuritayotgan folklor jamoalar ham o‘zgacha ijro yo‘nalishida xalqchil uslubida ijro etib kelishmoqda. Ma‘lumki, vohada “Boysun”, “Quralay”, “Bulbuli go‘yo”, “Jayhun”, “Jarqo‘rg‘on”, “Sharshara”, “Mahliyo”, “Qo‘ng‘irot”, “Chorqars”, “Dashnabod anori” kabi folklor- etnografik ansambllari faoliyat yuritib kelmoqda.

Bu jamoalarning repertuaridan joy olgan “Navro‘z”, “Mayda”, “Turna keldi”, “O‘roqchilar qo‘shig‘i”, “To‘n tikish”, “Kim oladi-yo shuginaniyo”, “Sumalak”, “Qo‘sh haydash”, “Iroqi do‘ppi”, “Chillik o‘yini”, “Dehqonbobo”, “Kakku”, “Tuya jo‘rtish”, “Bibigul”, “Sumalakni do‘qala”, “Urchug‘im”, “Pichoq”, “Tog‘ qizi”, “To‘quvchi qiz”, “Ohuva”, “Bedana”, “Mavrigi”, “So‘zana”, “Do‘mbira”, “Chumchug‘im chirillaydi” kabi qo‘shiqlar qo‘shiqsevar muxlislar qalbidan joy olib kelmoqda. Bu qo‘shiqlarning so‘zlari oddiyligi uchun ham ijro etish oson va qulay. Qo‘shiqlarning ohangi ham kuychan, quvnoq bo‘lganligi sababli tinglovchi qalbiga tez yetib boradi. Shuni aytib o‘tish joizki, Surxon folklor qo‘shiqlari ohangi, voha shevasi bilan bog‘liqligi o‘ziga xos va bu qo‘shiq ohangi faqatgina shu hududlarda tarqalgan. Voha musiqiy shevasi ohangning intonatsion-ritmik tuzilishi bilan ham ajralib turadi.

Shunday xulosaga kelishimiz mumkinki, ota-bobolarimiz, momolarimiz tomonidan yaratilgan Surxon folklor qo‘shiqlarini o‘rganish yoshlarimizning milliy qadriyalarimizga, urf-odatlarimizga, og‘zaki ijodimizga bo‘lgan hurmat va e‘tiborlarini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Xalqaro baxshichilik san`ati festivali ochilishiga bag`ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 2019 yil, 7-aprel.
2. Naimov M.U. Surxondaryo folklor-etnografik xalq havaskorlik jamoalari. - Farg`ona, "Classic" nashriyot, 2023,-58 b.
3. Naimov M.U. Surxon qo`shiqlari II-qism, Jayhun nashriyoti, Termiz 2000, 31b.
4. G`ofurov H. Xalq o`yinlari, qo`shiqlari va an`analariga bir nazar. -T.: Kamalak,1992.
5. Sunatillayev A.S. Filklor -etnografik jamoalar bilan ishlash uslubiyoti.O`quv qo`llanma. O`zbekiston davlat san`at va madaniyat instituti. -T.:2022.
6. NaimovM.U. Folklor qo`shiqlari.-T.: Turon zamon ziyo, 2017.
7. Naimov M.U. O`zbek marosim qo`shiqlari.(Monografiya). "Classik" nashriyoti, Farg`ona 2024